

Yayman, Ataseven, S. (2021). Rubens' in Mitoloji Konulu Eserlerinin İkonoloji Yöntemiyle İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(46), 849-869.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3025>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

ISSN: 2146-1961

RUBENS' İN MİTOLOJİ KONULU ESERLERİNİN İKONOLOJİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ¹

Serpil YAYMAN ATASEVEN

Doç., Uşak Üniversitesi, Uşak, Türkiye, yayman_@hotmail.com

ORCID:0000-0002-8966-9119

Gönderim tarihi: 01.08.2021

Kabul tarihi: 12.11.2021

Yayın tarihi: 15.12.2021

Öz

Flaman ressam Peter Paul Rubens 1577'de Siegen'de doğmuş ve 1640 yılında Anvers'de ölmüştür. Barok tarzın öncü sanatçılarından biri olarak bilinmektedir. Rubens, ressam, tasarımcı, sanat koleksiyoncusu ve diplomat olarak çeşitli alanlarda başarılı olan çok yönlü bir sanatçıdır. 1600'lü yıllarda Roma'da bulunmuş hem klasik sanata hem de burada oluşan yeni sanata ilgi duymuştur. Michelangelo ve Caravaggio gibi dönemin çağdaş ressamlarını incelemiştir. Madrid'de bulunduğu dönemde ise Tiziano ve Veronese'dan çalışmalar yapmıştır. Felemenk ressamlarının küçük boyutlu resimleri yerine, Rubens büyük boy resimleri ile yeni bir geleneğin öncüsü olmuştur. Resimlerinde parlak ve canlı renkler kullanmış, kalabalık figürlere değişik pozlar vererek güçlü bir dinamizm katmıştır. Rubens, insanların vücut ve yüzlerini gerçeğe yakın ten rengine boyayarak canlı bir görüntü elde etmiştir. Resimlerindeki insanlar sağlam yapılı, iri ve kaslıdır. Resimlerinde genellikle törenler, şöenler, tanışma, karşılaşma gibi dini, dini olmayan ve mitolojik konuları işlemiştir. Özellikle mitoloji konulu resimleri büyük boyutludur. Figürlerin canlı ve gerçek doğasına uygun olarak resmedilmesi işlediği mitolojik konulara ayrı bir etki vermiştir. Sanatçının mitoloji konulu tabloları, simetrik olmayan kompozisyon kurgusu, figürlerdeki canlı ve hareketli duruşları ile 17. yüzyılın Barok tarzı resim sanatının özelliklerini göstermektedir. Bu çalışmada, Barok sanatının büyük ustası Peter Paul Rubens'in, Flaman sanatı ile İtalyan sanatı arasında oluşturduğu sentez ile o dönemde yaptığı mitoloji konulu resimlere yer verilmiştir. Bu çalışmada; Rubens'in 'Amazonların Savaşı', 'Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması', 'Mars ve Rhea Silvia', 'Barışın Yararlılıkları Alegoris'i' ve 'Paris'in Yargısı' adlı mitolojik konulu resimleri seçilerek sanat tarihçi Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemde sanat yapıtı biçim, konu ve içerik olarak üç aşamada incelenmiştir. Böylece dönemin sosyal ve kültürel yapısı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda XIX.yüzyılın sosyal ve kültürel özelliklerinin Rubens'in eserleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Rubens, mitoloji, barok, figür, ikonoloji

¹ Bu makale 8-10 Haziran 2021 tarihleri arasında Ardahan Üniversitesi'nde gerçekleştirilen II.Uluslararası Mitoloji Sempozyumu'nda sunulan bildiriden üretilmiştir.

A REVIEW OF RUBENS'S WORKS ON MYTHOLOGY THEME BY ICONOLOGICAL METHOD**ABSTRACT**

The Flemish artist Peter Paul Rubens was born in 1577 and he died in Anvers in 1640. He is known as one of the pioneer artists in the Baroque style. Rubens was a sophisticated artist who was successful in various fields such as an artist, a designer, an art collector and a diplomat. In the 1600s, he was interested in both classic art and new art arisen in Rome. He examined that period's contemporary artists such as Michelangelo and Caravaggio. He carried on some works from Tiziano and Veronese when he was in Madrid. Rubens became a pioneer with his large sized paintings rather than the Dutch artists' small sized paintings. He applied vivid and rich colours to his paintings and also added a strong dynamism to the crowded figures by giving different poses. Rubens obtained a vivid image by painting people's bodies and faces in a realistic skin colour. The people in his paintings are stalwart, enormous and muscled. In his paintings, he usually dealt with religious, non religious and mythological subjects such as ceremonies, feasts, meetings and encounters. His mythological paintings are especially large sized. The depiction of the figures in accordance with their vivid and real nature gives a different effect to the mythological subjects that he dealt with. The artist's mythology themed paintings indicate the characteristics of the 17th century Baroque painting art with their non-symmetrical compositional setup, lively and dynamic postures. In this research, the synthesis between the Flemish art and Italian art by Peter Paul Rubens, the great master of Baroque art, and the mythology-themed paintings he made at that time are included. This study focuses on Rubens's mythological paintings named 'the Battle of the Amazons', 'the Rape of the Daughters of Leucippus', 'Mars and Rhea Silvia', 'Allegory on the Blessings of Peace' (Minerva Protects Pax from Mars) and 'the Judgment of Paris' by using the iconological method of the art historian Erwin Panofsky. In this method, the artwork is examined in three stages as form, subject and content. Thus the social and the cultural structure of the period was revealed. As a result of the research, it is seen that the social and cultural characteristics of the 17th century have an effect on Ruben's work. As a result of the research, it is seen that the social and cultural characteristics of the 17th century have an effect on Rubens' works.

Keywords: Rubens, mythology, baroque, figure, iconology

GİRİŞ

Bu dönemde Flaman sanatı, Flandres bölgesinin güney kesiminde görülen sanatı adlandırmak için kullanılmış bir terim olarak bilinmektedir. Resim alanında gelişim gösteren Flaman sanatı XV.yy. ile XVII.yy'da etkili olmuştur. Flaman sanatında görülen en büyük yenilik yağlıboya tekniğinin bulunmasıdır. Resim sanatında yağlıboya tekniği o dönemde kullanılan diğer tekniklere göre üst üste sürülebilmesi ve saydamlığı sayesinde parlak bir görünüm elde edilmesi nedeniyle nesnelerin daha gerçekçi görünmesini sağlamıştır. Flaman sanatçıları din dışı, maddi dünyanın resimlenmesine de yer vermeye başlamışlardır. Böylece dini bir konu içinde geçen bir sahne maddi dünyadaki bir nesne ile özdeşleştirilerek, tuvale yansıtılmasında simgesel bir aktarımın aracı olmuştur. XV.yy. sonlarında Flaman ressamı İtalyan ressamlarından etkilenmişlerdir. Bu dönemde İtalya'ya yaptıkları seyahatler sonucunda yeni tema ve biçimleri inceleme fırsatı bulmuşlardır. Ayrıca resimde küçük boyutlu kompozisyonlar yerine daha büyük kompozisyonlara yer vermişlerdir. 1560'ta başlayan ve Flandre'in tamamını saran ayaklanma sonucunda bölge ikiye ayrılmıştır.

“Flandre'in her yanına yayılan ayaklanma sırasında Flandre'in yalnızca kuzey kesimi (Hollanda), İspanyol egemenliğinden kurtulup bağımsızlığa kavuştu. Güney Flandre, Habsburglar imparatorluğunun bir parçası olarak kaldı. 1609'dan sonra siyasal açıdan birbirinden ayrılan iki bölge, sanatsal açıdan da farklılık gösterdi. XVII.yy. Hollanda'nın her iki bölgesinde de soyutlamadan ve manierismo üslubunun yapmacıklarından uzaklaşma dönemi olurken, barok sanat Flandre'da, Hollanda'dakinden farklı bir özellik gösterdi” (Flaman Sanatı ve Mimarlığı,2021).

Flandre'da Katolik mezhebi daha etkili olunca sanat kilisenin koruması altına girmiştir. Burjuva sınıfı günlük yaşamdan alınan bir anın resminin yanı sıra mitoloji ve tarihi konulara da ilgi duymaya başlamıştır. Kuzey Avrupa'da Protestanlığın güç kazanması Hollanda'nın İspanyol yöneticileri tarafından iyi karşılanmamıştır. Protestanlık, siyasal isyanın bir nedeni olmuş ve savaşa neden olmuştur (1568-1648). Bu savaş sonucunda Westphalia Barış Antlaşması (1648) yapılmış ve kuzey vilayetler bağımsızlık kazanmıştır. Hollanda'nın kuzeyi İspanya'nın egemenliğinden kurtulmuş ve bu bölgede Hollanda kurulmuştur. Buna karşın güney bölgeleri İspanya tarafından tekrar ele geçirilmiştir. İspanya kralının kızı Isabella ve kocası Avusturya Arşidükü Albert İspanyol Hollanda'sının yöneticisi olmuştur.1609'da ateşkes antlaşması sonrasında İspanyol yetkisinin tekrar kazanılmasının görsel olarak göstermek için sanatçılardan bazı isimler, Habsburg Saray'ına davet edilmiştir. Bu sanatçılardan en başta geleni Rubens olmuştur. Hollanda'nın İspanyollar tarafından fethedilmesi Katolik inancının da güç kazanmasını sağlamıştır. Antwerp kenti savaşlar sırasında harap olmuştur. Protestanlar kentten kovulmuş, Katolikler kente egemen olmuşlardır. Kentteki kilise görevlileri Rubens'den Cizvit kilisesinin tavanı için resim yapmasını istemişlerdir. Rubens, bu resimlerinde İtalyan Baroğunun resimlerde öne çıkan coşku ve canlılığını kullanarak, Katolik inancının gücünü ortaya çıkaran resimler yapmıştır (Hollingsworth,2009: 333-335).

Resim 1.Gonzaga Ailesi Üçlüğe İbadet, Tuval Üzerine Yağlıboya, 381x477cm. (Peter Paul Rubens ,1604-1605,).

Rubens, bu dönemde İspanya kralının kızı İsabella tarafından diplomat olarak görevlendirilmiştir. Sanatçı, İspanya, İngiltere ve Fransa saraylarından sipariş almış ve ünü gittikçe yayılmaya başlamıştır.

Peter Paul Rubens (1577-1640), Flaman Barok geleneğinin en önemli sanatçısı olarak bilinmektedir. Antwerp'te Tobias Verhaeght ile resim çalışmalarına başlamıştır. Şehrin önemli maniyerist sanatçılarından olan, Adam Van Noort ve Otto van Veen ile çalışmalarını sürdürmüştür (Vikipedi Özgür Ansiklopedi,2021). 1600-1608 tarihleri arasında İtalya'da bulunmuştur. Rubens burada bulunduğu sürede Titian,Veronese gibi Venedik ustaların renk kullanımlarından, Michelangelo ve Caravaggio gibi dönemin çağdaş sanatçılarından etkilenmiştir. Rubens Roma'dan Anvers'e, Flaman resim sanatının birçok tekniğini öğrenmiş olarak dönmüştür. Resimde, renk ve boya kullanımının yanı sıra büyük boyutlu kompozisyonlar oluşturmada oldukça profesyoneldir. Rubens, özellikle figür kompozisyonlarında figürleri yan yana getirmede ve ışık gölgeyi figür üzerinde uygulamada çok yetkindir (Gombrich,1984: 310). *Sanatçı* resimlerinde büyük boyutlu renkli, canlı ve dinamik kompozisyonlar oluşturmuştur. Din ve dindışı resimleri konu olarak seçmiştir. Resimlerinde, figürlerin ten rengini yakın renkleri uygulamada oldukça yetenekli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle resmini yaptığı kişiler hayatın içindenmiş gibi görünmektedir. Rubens'in Anvers'teki atölyesinden olağanüstü tablolar çıkmıştır. Barok stilin savunucusu olan Rubens, dini ve mitolojik konuların yanı sıra, kraliyet portreleri ve aile sahnelerini içeren resimler yapmıştır. Mitoloji konulu resimleri oldukça hareketli ve birbiri içine geçmiş büyük boyda figürlerden oluşmuştur. Bu resimler, daha çok saray duvarlarını süslemek için, bazen de diplomatik amaçlı yapılmışlardır.

XVII.yüzyılda kabul gören Barok stil Rubens tarafından da benimsenmiştir. Barok resimde, figürler hareket halindedir. Biçimler, Rönesans'ta olduğu gibi belli sınırlar içinde hapsolmemiştir. Barok resimde, biçimler belirsiz uçsuyormuş gibi bir izlenim içindedir. Işık, resimde birden parlayan ve hemen sonra yok olacakmış gibi bir izlenim bırakmaktadır. Resimdeki açık ve koyu dengesi içinde birdenbire yok olan ışık yeni bir anlatım şekli oluşturmuştur. Konu, belirli anlatımın yerine ayrıntılardan uzak öze yönelmiştir. Bazen ışık esas anlatımdan uzaklaşarak herhangi bir nesnede yoğunlaşmış ve bu parçanın öne çıkmasını sağlamıştır (İpşiroğlu,N. İpşiroğlu,M.2017: 147).Barok sanatın çıkış nedenini Nilüfer Öndin şöyle açıklamıştır;

“Belirli bir hümanist kitlesine hitap eden Rönesans'tan farklı olarak geniş halk kitlelerine ulaşmayı hedefleyen Barok, kişileri duygusal açıdan yakalamayı hedeflediğinden, duyguları harekete

geçirerek formları kullanmayı tercih etmiştir. Barok, Protestanlığın yayılmasıyla tehlikeye düşen Katolik ruhun tekrardan canlandırılması için propaganda amaçlı ortaya çıkmış, Karşı-Reform hareketinin sanatı olmuştur "(Öndin, N.2018:11).

Barok resmin öncü sanatçılarından olan Rubens, mitoloji konulu birçok esere sahiptir. Mitoloji konulu resimler çağlar boyunca birçok sanatçının resimlerine konu olmuştur. Sanatçılar tarafından, Tanrı ve Tanrıçaların doğa üstü güçlerini anlatan hikayeleri, kutsal olarak kabul edilmiştir. Bu dönemlerde, yapılan mitoloji konulu resim türü diğer resim türlerinden daha değerli görülmüştür. Resme konu olan kahramanların cesaretle ölüme gitmeleri, kahramanca savaşmaları, güçlerini onurlu bir şekilde kullanmaları, yaşamı zevk içinde nasıl yaşayacaklarını gösteren tablolar, o dönemin saraylarının duvarlarını süslemiştir. "Bazen de mitolojik sahne seyirci sahibin, kollarını kaldırırsa üstüne geçiriverceği bir giysi gibidir. Sahnenin maddesel bakımdan yoğun, bu yoğunluğun arkasında gene de boş olması, "giyilmesini kolaylaştırıyordu" (Berger,1993:102).

Mitoloji her toplumun ya da uygarlığın kültür yapısını yansıtan efsaneler toplamı olarak bilinmektedir. Sanatçıda bulunduğu toplumu yansıttığı için, eski dönemlerden beri mitolojik konuları kendine konu edinmiştir. Çok figürlü mitolojik konulu resimleriyle ünlü olan Rubens, 17.yüzyıl kültür yapısı içinde bu dönemin sanat anlayışı çerçevesinde birçok resim yapmıştır. Sanatçı genellikle, Yunan mitolojisini konu alarak yaptığı mitolojik resimlerinde, güçlü, hareketli, kaslı erkek figürleri ve tombul, pembe tenli, kadın figürleri ile tanınmıştır.

Rubens, Flaman sanatı ile İtalyan geleneğini bir arada kullanarak önemli eserler yapmıştır. Flaman sanatının resimde ayrıntıya verdiği önemle, İtalyan resmindeki idealleştirilmiş görüntüleri büyük boyutlu tuvalerde bir araya getirmiştir. Rubensin ölümüyle Flaman resminde önemli bir dönem kapanmış ve Flaman sanatçılarından büyük bir bölümü Fransız sanat akımlarından etkilenmişlerdir (Flaman Sanatı ve Mimarlığı,2021).

Araştırmanın Önemi ve Amacı

XVII. yüzyıl Barok dönemi resim sanatında, döneme özgü biçim ve içerik özelliklerinin, sanatçı Rubensin mitoloji konulu resimlerine nasıl yansıdığına incelenmesi araştırmanın önemini ve amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, sanat tarihçi Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi model alınarak incelenmiştir. İkonoloji, sanat yapıtlarını sadece biçim olarak değil konu ve anlam olarak da inceleyen bir yorumlama metodudur. Panofsky'e göre sanat yapıtı bulunduğu dönemin kültür yapısını içinde barındıran bir oluşumdur. Sanat yapıtını biçim olarak ele almak onu anlamaya yetmez. Panofsky sanat yapıtını biçim, konu ve içerik olarak üç aşamada incelenmiştir.Araştırmada verilerin değerlendirilmesinde doküman analizi kullanılmıştır.

Araştırma Verileri ve Analizi

Araştırmada, Rubens'in mitoloji konulu tablolarından olan "Amazonların Savaşı", "Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması", "Mars ve Rhea Silvia", "Barışın Yararlılıkları" ve "Paris'in Seçimi" adlı mitolojik konulu resimleri ele alınmıştır. İncelemeye alınan bu resimlerin analizi, Panofsky'nin ilk inceleme aşaması olan "ön ikonografik tanımlama", ikinci inceleme aşaması olan "ikonografik çözümleme" ve üçüncü inceleme aşaması olan "ikonolojik yorum" alt başlıkları altında yapılmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmada Rubens'in; "Amazonların Savaşı", "Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması", "Mars ve Rhea Silvia", "Barışın Yararlılıkları" ve "Paris'in Seçimi" adlarında tablolarındaki bulgular incelenmiştir. Rubens'in mitoloji konulu bu resimleri Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi ele alınarak çözümlenirken her bir eserin kültürel yapısı içinde hikayelerin geçtiği dönemin özellikleri karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırılmada, dönemsel farklılıkların eserler üzerinde meydana getirdiği biçim ve içerik değişimleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

Mit, tarih öncesine dayanan öykü, Türk Dil Kurumunca yayımlanan Toplumbilim Terimleri Sözlüğünde masal, Budunbilim Terimleri Sözlüğünde efsane, Felsefe Sözlüğüyle Tarih Terimleri Sözlüğünde söylence deyimleriyle dile getirilmiştir (Hancerlioğlu,1989:266). Mit, doğaüstü varlıkların öykülerini anlattığı için hayali olarak oluşturulur. Ancak gerçek olarak kabul edildiği için manevi öneme sahip olmuşlardır. Mit genelde bir şeyin yaradılışı hikayesini anlattığı için insana özgü anlamlı her eylemin varoluşuna bağlanmıştır. Mit nesnelere kökenine indiği için onu bilmek nesnelere egemen olmanın yolunu göstermektedir. (Antik Yunan Mitolojisinde Theseus, Bahar Güzel. sy:10) Mitoloji; Çoktanrılı dinlerde tanrı ve yarı- tanrıların eylemleri ile onların insanlarla ve diğer yaratıklarla ilişkileri konusundaki efsaneler, öyküler, inançlar bütünüdür. Genellikle bilinen Yunan ve Roma mitolojileridir. Oysa aynı biçimde eski Türk, Germen ve Aztek mitolojilerinden de söz edilebilir. Mitoloji, toplumun resim ve heykel sanatlarının konu seçiminde başvurduğu ana kaynaktır. (Metin Sözen, Uğur Tanyeli, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, sy;163) Şeklinde tanımlanmıştır. Yunanca; mitologia yani "söylenen" ya da "duyulan söz" ve "logos" 'yani "söz/bilim" 'kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Eski Yunan'da "geçmişte söylenenlerin tekrar edilmesi" 'gibi bir anlam barındırmaktayken zamanla Batı dillerinde "efsane" 'anlamı kazanmıştır (Güzel,2017:10). Mitoloji, insanın doğaya karşı savunusu sonucunda yaratıcısını ve varoluşunu sorgulaması adına anlattıkları öyküler ve hayallerin bütünü olarak tanımlanabilir.

İnsanoğlu yüzyıllar öncesinde, dünyaya gelişini, doğanın oluşumunu ve merak ettiği ama sebebini çözemediği birçok şeyi anlamlı bir şekilde açıklama isteği içinde olmuştur. Toplumun kültürel özellikleri ve dini inanışları doğrultusunda anlatılan öyküler dilden dile geçerek günümüze kadar gelmiştir. Mitlerin ortaya çıkmasındaki amaç, insanlığın sebebini bilmediği ve bu nedenle korktukları doğaüstü olayları öykülerle güvenli olana doğru yönlendirme istekleriyle açıklanabilir. Bu öykülerde doğaüstü olaylarda olağanüstü güçlere sahip kişilerin yaptığı iyiliklerin yanı sıra kötülere karşı yapılan savaşlarda onlardan nasıl korunulacağından bahsedilmiştir. Başlangıçta sözlü olarak anlatılan bu mitolojik öyküler her uygarlığının kültürel özelliğine göre değişim göstermiştir

(Güzel,2017:6). Eski çağlardan beri İnsanoğlu evrende doğaya hükmetmek istemiştir. Bu arzuya yenik düşerek amacına ulaşmak istemiştir. Bunun için doğadaki oluşumların önüne geçebileceğine inandıkları tanrıları adlandırmışlardır. İnsanlar anlatılan doğaüstü olaylara karşı çıkan bu tanrılara bilerek ya da bilmeyerek inanmışlardır. Toplumlari bir arada tutan bu anlatılar, ortak bir düşüncede toplanarak, o toplumun sürekliliğini getirmiştir. Mitolojik konular o toplumun kimliği hakkında da bilgi sahibi olunmasını sağlamıştır. İkel toplumlarda toplumsal yapı mitoloji ile özdeşleştirilmiştir. Mit, bireyin o grubun üyesi olduğunu zihnine yerleştirmesine neden olur. Onu biçimlendirerek güvenilir bir ortamda olduğuna inanması sağlanır. Bu şekilde kötülüklerden uzak, ölümsüz, huzur ve barış içinde bir hayat geçirmeleri hedeflenmiş olur (Güzel,2017:23). Geçmiş dönemde yaşamış toplulukların inanmak üzere yarattıkları tanrılar, periler ve kahramanların yaptığı çeşitli olaylar mitolojik hikâye olarak adlandırılmıştır. XVII. ve XVIII. yüzyılda bilginler, mitleri dinsel inanca benzetmişlerdir. Bu dönemdeki batılı bilginler ise mitleri arkaik toplumlardaki gibi bir amaca hizmet eden güçler olarak değerlendirmişlerdir. Mit onlar için kutsal ve önemli olmuştur. Gerçek bir öykü olarak kabul edilmiştir.

Mitoloji her toplumda görülmüştür. Türk, Mısır, Çin, Yunan, İran mitolojileri birbirinden farklı kendi kültüründe var olmuş öyküleri barındırmaktadır.

“Tüm dünya mitolojilerinin kahramanları, tanrıları, ait oldukları kültürün sanatını etkiler ve belirler. Dünya sanatları, özellikle erken ve klasik dönemlerinde, mitolojiyi konu alır. Örneğin Mısır sanatı, Yunan sanatı, Roma sanatı, Uzak Doğu sanatı ya da Güney Amerika sanatı, büyük ölçüde mitolojik hikâyeler ve figürler üstüne kuruludur. Tüm bu mitolojiler içinde en çok incelenen ve araştırılanlar, Hint ve Yunan mitolojisidir” (Kaptan Bazıyar,2016:115).

XVII.yüzyıl Barok dönem resim sanatında, mitolojik konular görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, Avrupa XVI. yüzyılda, Katolik kilisesi ile Protestanlar arasında geçen çatışmaya sahne olmuştur. Katolik kilisesi dini ayaklanma ve güvensizlik ortamında ayakta kalmayı başarmıştır. Roma’da, Katolik kilisesi bu ayaklanmaları sert tutumla karşılamak yerine, daha ılımlı bir politikayla karşılık vermiştir. XVII. yüzyılda Katolik kilise, sanatı, savunduğu dini düşünceyi yaymak amaçlı kullanmıştır. Bu nedenle papalar sanatı koruyarak desteklemişlerdir. O dönemde ortaya çıkan Barok sanat görsel olarak gösterişli ve klasik sanatın kurallarına uymayan bir sanat olarak görülmüştür. Barok sanat, Roma imparatorluğunun gücünü ve ihtişamını yansıtan eserleriyle ön plana çıkmıştır. Bu dönemdeki eserler dinsel inancın ve Katolik kilisenin gücünü yaymak amacıyla yapılmıştır. Barok dönemde eserlerin boyutları büyümüş konu anlatımında teatral ifade ön plana çıkmıştır (Hollingsworth,2009:301).

Rönesans döneminden sonra, ortaya çıkan Maniyerizm ile resmin klasik kuralları değişmeye başlamıştır. Barok resim sanatına yansıyan bu değişimler yeni bir form dilinin oluşmasına neden olmuştur. Barok resim sanatında çizgisellikten gölgesel üsluba geçiş olmuş, nesnelere konturdan kurtulmuş, geçişlerde resimde daha yumuşak etkiler oluşturulmuştur. Barok resimde, formun olduğu gibi bütün olarak yüzey üzerinde görünmesi yerine bir parçanın görünmesi, bütünü algılanmasında yeterli olacağı düşüncesi hakimdir. Barok, sürekli bir akış içinde gördüğü dünyanın anlık görünümünü yakalayarak resimleme temeline dayalı olduğu için, belirsizliği resim

yüzei üzerine taşımıştır. Barok resimde, ışık anlayışı değişen birdenbire parlayan ve sonra kaybolan ışığın figür ve nesneleredeki etkisi üzerinedir. Işık, nesne üzerinde bir görünüm olmaktan çıkmış, onun yerine formdan ayrı bağımsız bir etkiye dönüşmüştür. Sanatçı, ışığı konu içindeki görünürlük etkisine göre değiştirmiştir. Bu anlık görünüm Rubens'in resimlerinde çokça kullanılmıştır. Barok resim de arka arkaya sıralanan düzlemler önden arkaya doğru birleştirilmiş ve bunun sonucu olarak derinlik oluşmuştur. Rubens'in eserlerinde simetrik-asimetrik kompozisyon örneklerine rastlanmaktadır. Barok belli bir ahenkte birleşen elamanları tek tek almadan, tek bir noktada birleştirilerek ana motifi ortaya çıkarmıştır (Wölfflin ,1990:186). Barok dönemi resimlerinde öznelcilik, gittikçe belirgin özellikler taşıyan bir duruma gelmiştir. Barok dönemi sosyal yapısı içinde birey, evrenin benzeri olmayan özgür parçası olarak varlık göstermiştir. Bu dönem sanatçıları, belirli kuralların baskısı altında olmadıkları için, farklı sanatsal özellikler göstermişlerdir. Barok resimde, sanatçı konuyu açık bir biçimde sonuna kadar anlatmamıştır. Sanatçı izleyicinin hayal gücünü kullanabileceği bir olanak sağlamıştır (İpşiroğlu, N. İpşiroğlu.M.2017 :142-148)

XX.yüzyılın ilk yarısında Erwin Panofsky,bir sanat yapıtını incelerken, sanat yapıtının içinde bulunduğu kültür ortamı içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ona göre sanat eseri incelemelerinde dönemin felsefesi, toplumsal yapısı, psikolojisi, dinsel ortamı, politik ve ekonomik durumunun da göz önünde bulundurulması gerekir. Panofsky, tüm bu etmenlerin hepsine kültürel belirtiler olarak adlandırmıştır. Tüm bu kültürel oluşumların bir araya gelmesi Panofsky'nin önem verdiği bir kavram olan "Weltanschauung"un (dünya görüşü) oluşumunun meydana gelmesine neden olmuştur. Özellikle, dünya görüşü felsefe ve sanatın oluşumuna ve şekil almasını sağlamıştır (Panofsky,1995).

Erwin Panofsky, sanat yapıtını sadece biçim olarak incelemenin onu açıklamaya yetmeyeceğini savunmuştur. Bunun için sanat yapıtının içeriğinin de incelemeye alınmasını belirtmiştir. Bu nedenle Panofsky, İkonografi ve İkonoloji adlı yazısında, sanat yapıtını biçim, konu ve içerik açısından ele almıştır (Panofsky,1995). Panofsky ilk aşamayı "ön-ikonografik inceleme olarak adlandırmıştır. "Bu nesnelere en yalın biçimleriyle tanıdır. Yani sanat yapıtının biçim olarak algılanması, çizgi, biçim, renk ve hacim oluşumlarının belli nesnelere ya da olaylar olarak tanınmasıdır" (Tükel ve Yüzgüller,2018:16). Bedrettin Çömert, Panofsky'nin ilk çözümlemesi olan aynı zamanda Doğal Anlam olarak adlandırılan bölümü, resimde biçimlerini tanıdığımız nesnelere benzetmekle, biçimler arasındaki ilişkiyi saptamakla elde edilen anlamın olgusal anlamı olduğunu belirtmiştir. (Çömert, 2010). Panofsky ikinci inceleme aşamasını "ikonografik tanımlama" olarak belirlemiştir. Bu aşamada "sanat yapıtında betimlenmiş olan biçimlerle, tema ve kavramlar arasında bir bağ kurulması, imgelerin çözümlenerek öykü ve alegorilerin saptanmasıdır" şeklinde açıklamıştır (Panofsky,1995). Panofsky, "Anlaşılabilir Anlam" olarak tanımladığı, ilk bakışta kapalı kalan ve gündelik pratik deneyimlerimizin dışına çıkarak başka bilgilerle tanımlanan aşamasında eserin öykü ya da alegorisini ortaya çıkaran kavramlara ulaşmaktadır (Çömert,2010).

Resmin, "ikonolojik yorumlama" aşamasında, sanat yapıtı olduğu dönemin kültürel nitelikleri içinde irdelenmiştir. Bu aşama, aynı zamanda eserin içeriği olarak da tanımlanmaktadır. "Bu aşamada, sanat yapıtının olduğu dönemin kültürel niteliklerinin, sanatçının kişiliğinin ve bu kültür ortamının oluşumuna katkıda bulunduğu sanat yapıtının içerdiği "anlam"ın irdelenmesi gerekmektedir. Böylece bir sanat yapıtının ikonolojik

yorumlanması, bu yapıtı aynı zamanda yaratıldığı çağın kültürünü ve dünya görüşünü, sanatçının kişiliğini yansıtan bir belge haline de getirmektedir. Bu aşama, Panofsky'nin yönteminin en üst aşamasıdır (Tükel ve Yüzcüller,2018). Bedretin Cömert, Panofsky'nin üçüncü aşamasının eserin bulunduğu dönemin kültürel yapısının bir ikonolojik yorumu olarak adlandırmıştır. Eser incelemesinde ikonografi ne kadar çözümlenmeye dayanıyorsa, ikonolojide birleştirmeye dayalı olduğunu ifade etmiştir (Cömert,2010). Panofsky, ön-ikonografik inceleme, ikonografik tanımlama ve ikonolojik yorumlama olarak üç aşamaya ayırdığı eser incelemesini anlamın üç evresini üzerinde durmuştur.Bu doğrultuda, Rubens'in 'Amazonların Savaşı', 'Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması', 'Mars ve Rhea Silvia', 'Barışın Yararlılıkları' ve 'Paris'in Seçimi'adlı resimleri seçilerek ,Panofsky'nin eser incelemesin kullandığı ikonografi ve ikonoloji yöntemi kullanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Amazonların savaşı

Resim 2. Amazonlar Savaşı, Ahşap Üzerine Yağlıboya, 121 x 165'5cm (Peter Paul Rubens ,1615).

Resmin ön ikonografik inceleme aşamasında Rubens, savaş anının tüm vahşetini kendine has kompozisyon kurgusuyla ortaya koymuştur. Resimde, taş bir köprü üzerinde savaşıyan düşman askerleri dağınık bir kompozisyon içine yerleştirilmişlerdir. Köprünün merkezinde, şaha kalkmış at ve üzerinde bir asker görülmektedir. Bu sahnenin önünde, yerde sol kolunu düşmana uzatmış bir erkek figür ile bu çekme hareketiyle atından düşmekte olan bir figür görülmektedir. Saldırı anını destekleyen üst üste çizilmiş figürler hem derinliği sağlamış hem de o anda ki çatışmayı yansıtmıştır. Resimde köprünün solunda, beyaz atın üzerinde bulunan asker elindeki mızrağı ileriye doğru fırlatmak için hazırlanmıştır. Köprü üzerindeki beyaz atın ileriye doğru olan hamlesi, ortada şaha kalkmış kahverengi renkteki iki atla kesilmiş, ama sahnenin devamını getiren sağ taraftaki atla birlikte hareket tamamlanmıştır. Köprünün altında aynı şiddetle devam eden savaş sahnesi ile karşılaşmaktadır. Tablonun solunda, öldürülmüş iki amazon kadını düşman askerlerden biri tarafından soyulmaktadır. Yine sol tarafta, at üzerindeki amazon kadın asker, geriye doğru dönmüş, atın ileriye doğru yönelişinden habersiz savaşmaktadır. Köprünün sağ tarafında, sırt üstü düşmüş beyaz at ile atın üzerinden yan tarafa düşen yarı çıplak amazon kadının diyagonal hareketi köprünün ayağı ile kesişmiştir. Bu sahnede, düşmenin şiddeti atların ve askerlerin yüz ifadelerinde oldukça gerçekçi olarak yansıtılmıştır. Köprünün altındaki

nehir gittikçe küçülerek resimde derinliği sağlamıştır. Köprü'nün arka tarafında da görülen sahneler savaşın orada da devam ettiğini izleyiciye göstermektedir. Askerler arasında yaşanan şiddetli çarpışma, resimde gökyüzündeki bulutların hareketi ile de desteklenmiştir. Tablonun, sol üst köşesindeki koyu mavi renk gittikçe açılarak sağa doğru ilerlemiştir. Soğuk renklerin hâkim olduğu görülen resim, aralara serpiştirilmiş sıcak renklerle dengelenmiştir.

Resmin ikonografik tanımlamasında, Rubens, kadın savaşçılardan oluşan Amazonların Yunan savaşçılarla yaptıkları savaşı konu almıştır. Yunan mitolojisinde Amazonların Pontus bölgesinde yaşadıkları söylenmektedir. Bu bölgede, kraliçe Hippolyta önderliğinde bağımsız bir krallık kurdukları varsayılmaktadır. Tarihçi Herodot, Amazonları tanımlarken erkekleri öldürenler anlamına gelen androktones kelimesini kullanmıştır. Bazı efsanelere göre, Amazon bölgesinde erkekler yaşamamıştır. Doğan erkek çocuklar öldürülmüş ya da babalarına verilmiştir. Kız çocuklar, anneleri tarafından büyütülmüş tarım, avcılık ve savaşçılık konularında eğitilmişlerdir (Vikipedi Özgür Ansiklopedi, 2021). Tablodaki efsaneye göre, Yunanlı denizciler mitoloji kahramanı Herkül'ün önderliğinde, Marmara ve Karadeniz sahillerine sefere çıkarak savaş tanrısı Ares'e ait olan ve Amazon kraliçesi tarafından kullanılan altın kemeri istemek için sefere çıkmışlardır. Rubens'in, Terme köprüsü önünde, Yunan Amazon savaşını konu aldığı bu tablosunda, savaş sahnesinin hikayesi şöyledir;

“Yunanlılar, Amazonya'ya geldiklerinde ve Terme (Temiskyra) önlerine demirledikleri zaman, Amazonlar kalabalık üç kabile halinde yaşamaktaydılar. Diğer iki kabilenin başında ise kraliçe Oreityia ve Kraliçe Antiope bulunmaktaydı. Amazonlar, Yunanlı misafirlerini iyi karşıladılar. Herkül, kraliçe Hippolite'den altın kuşağı istedi ve karşılığında paha biçilmez hediyeler vereceğini bildirdi. Kraliçe ise düşünmesi gerektiğini söyledi. Daha sonra kadınlık özelliklerini ihmal ettikleri için Amazonlara kızgın olan Tanrıça Hera, bir Amazon kılığına girerek Kraliçe'nin, bir Yunanlı tarafından kaçırılacağını etrafa yaydı. Buna inanan Amazonlar, Yunanlılara saldırdılar. Onlar da gemileriyle denize açıldılar. Bu mücadelede Herkül'ün adamları Kraliçenin kız kardeşi Melanippe'yi kaçırmıştı. Kraliçe ise kız kardeşinin serbest bırakılması karşılığında altın kemeri, Herkül'e vermeye razı oldu ” (Terme kaymakamlığı,2004).

Rubens, resimde amazon kadınları ile Yunan askerlerinin Terme köprüsü önünde yaptıkları savaşı, efsanede anlatılanlara sadık kalarak resimlemiştir. Savaşçı Amazon kadınlarının savaş becerileri tüm gerçekliği ile resmedilmiştir.

Resmin ikonolojik yorumlama aşamasın da Rubens, XVII. yüzyıl Barok dönemde önemli konulardan biri olan mitolojik konulu bir resim yapmıştır. Bu resimler büyük boyda ve anlatılan konuyu ön plana çıkaracak şekilde yapılmıştır. Barok resim sanatının tüm özelliklerini yansıtan tablo, dönemin sanat anlayışını da yansıtmıştır. Tabloda, açık bir kompozisyon kullanılmış, ışık bir yönden gelerek özellikle ön plana çıkması istenilen figürler üzerinde yoğunlaşmıştır. Daha çok kahramanlık destanlarının işlendiği bu resimler sarayların duvarlarını süslemek için tasvir edilmiştir. Resimde amazon kadınlarının yaşam biçimi ve kültürel özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Savaşçı bir topluluk olan amazon kadınlarının savaş becerileri tüm gerçekliği ile yansıtılmıştır. Erkek

egemenliğini kabul etmeyen amazon kadınları, resimde Yunan savaşçılarına karşı yaptıkları saldırı ile onlar kadar başarılı olduklarını göstermişlerdir.

Leucippus'un kızlarının kaçırılması

Resim 3. Leucippos Kızlarının Kaçırılışı, Tuval Üzerine Yağlıboya, 224 x 210,5 cm. (Peter Paul Rubens ,1617).

Resmin ön ikonografik inceleme aşamasında, Rubens “Leucippos Kızlarının Kaçırılışı” adlı mitolojik öyküyü konu alan tablosunda, ikiz kardeşlerin Castor ve Pollux tarafından kaçırılma sahnesi anlatılmıştır. Resmin merkezine iki genç tarafından, iki kızın kaçırılma sahnesi yerleştirilmiştir. Resimde, zorla kaçırma sahnesi kızların mücadelesinde açıkça görülmüştür. Eserde, ritim ve kompozisyon dağılımı eşit oranda tüm resimde görülmektedir. Resmin en altında bulunan kız kardeşlerden biri sağ kolunu geriye doğru atarak tüm vücudunun ağırlığını oraya vermiştir. Aynı zamanda vücudunun dengesini bu şekilde sağlamıştır. Onu, belinden tutan erkek figür güçlü ve kaslı kollarıyla kendine doğru çekmektedir. Bu arada, ortadaki kız sol elini yardım istercesine havaya kaldırmıştır. Yüzü yandan, gövdesi cepheden ve ayakları yandan resimlenmiş figürün güzel vücudu, sanatçı tarafından sergilenmiştir. Atın üzerinde olan ve tüm gücüyle sol ayağından yakaladığı kızı kendine doğru çeken erkek figür, amacına ulaşmak için büyük bir çaba göstermektedir. Tabloda iki at görünmektedir. Tablonun solunda bulunan at, sol ayağını havaya kaldırarak harekete hazır olduğunu belirtmektedir. Resmin en arkasında bulunan açık renkteki at, şaha kalkmış pozisyonda çizilerek hareketli sahneyi tamamlamıştır. Resmîn sağında bulunan melek eros sahneye tanıklık eder biçimde yüzü izleyiciye dönük olarak resimlenmiştir. Sağ tarafı bulutlu ve kasvetli olan hava, sol tarafta açık ve mavi bir ton almıştır. Tablonun önünde bulunan çıplak figürlerin tenleri gerçekçi bir şekilde boyanmıştır. Tabloda ufuk çizgisi ile merkeze yerleştirilen figürlerin arka arkaya çizilmesi derinliği vermiştir. Yer zemini tablonun 3/2 ni kaplamaktadır. Resimde gökyüzüne daha çok yer verilmiştir.

Resmin ikonografik tanımlamasında, Leucippos'un kızları Hilaira ile Phobie Aphareus'un iki oğlu İdas ve Lynkeus ile nişanlanırlar. Nişana davet edilen Dioskur'lar iki kız kardeşi kaçırmışlardır. Tabloda aşk tanrısı Eros ve Leucippos'un kızları Hilaira ile Phobie Aphareus'u yer almaktadır İki kız kardeşi kaçıran Dioskur'ların atletik ve savaşçı özellikleri resimde açıkça görülmektedir. Dioskurlar, bu özellikleri ile mitolojide gençliğin koruyucusu olarak bilinmektedirler. Yunan Mitolojisinde bulunan bu hikâyeyi Bedrettin Cömert şöyle anlatmıştır;

“Leucippos'un kızları Hilaira ile Phobie, Aphareus'un iki oğlu İdas ve Lynkeus ile nişanlanmışlardır.

Fakat İdas ve Lynkeus, amca oğulları Dioskurlar'ı nişan törenine çağırarak gafletinde bulunmuştur.

Dioskurlar, iki güzel Leucippos kızını kaçırmışlardır. Bu işe boyun eğmeyen Aphareus oğulları,

Dioskurlar'ın peşine düşmüşlerdir. Kavgada, ölümlü Kastor'la Lynkeus can vermiş, Polydeukes yaralanmış, İdas'ı ise Zeus'un yıldırımı çarpmıştır. Başka bir anlatıma göre, kavganın sonu böyle acıklı bitmemiştir. Dioskurlar kızları alıp giderler ve onlarla evlenerek çocuk sahibi olmuşlardır. Savaşçı ve atletik nitelikleriyle bütün Yunan halkı tarafından sevilen Dioskurlar, gençliğin koruyucuları olarak tanınmışlardır. İlk işaretleri, paralel çubuklarla tutturulmuş, iki paralel değnektir. Sonraki işaretleri ise, üstünde yıldız bulunan yumurtamsı miğfer olmuştur (Cömert,2010).

Resme bakıldığında efsanenin, Rubens tarafından anlaşılır şekilde resimlendiği görülmüştür. Dioskurlar'ın iri ve yapılı vücutları ile kız kardeşlerin güzellikleri bunu açıkça göstermiştir.

Resmin ikonolojik yorumlamasının da Rubens'in,XVII. yüzyılın sanat beğenisi içinde yaptığı, bu mitolojik resimde, barok dönemin tüm özellikleri görülebilmektedir. Resimde, sınırların bulanıklaştığı, biçimlerin birbiri içine geçen renk akışları sayesinde uçuşan bir ortam yaratılmıştır. Tablodaki hikâyeye bize tiyatro sahnesinin görsel bir tasvirini anımsatmaktadır. Rubens, insan tenini çok iyi yansıtan bir ressamdır. Özellikle kadınların pembe beyaz tenlerini tüm gerçekliği ile tuvaline yansıtmıştır. O dönemde, ince bir beden moda olmadığı için sanatçı tablolarında yaptığı kadınları iri ve tumbul çizmiştir. Rubens, bu resimde, kaçırılan kızların aslında, kaçırılan erkeklerin cazibesine kapıldıklarını resimdeki kızların bakışlarında vermiştir. "Rubens bu mitolojik öyküden içinde cinsellik barındırın bir hikâyeye çıkarır. Neredeyse çıplak kadınlar kollarını sağa sola savurarak ve tanrılara yalvararak kendilerini korumaya çalışırlarsa da aşk acısı çeken kaçırılanların çekiciliğinin gözlerinde yansıyor yansımadığı belirsizdir. Rubens hem bu kararsızlığı hem de parlak, şehvetli yuvarlak hatlı kadın bedenleriyle esmer erkekler arasındaki zıtlığı tam olarak canlandırmıştır." (Erciş ,2015: 40)

Sanatçı uzun süre İtalya'da kalmış ve orada geçirdiği sürede yüksek Rönesans ustalarının eserlerini inceleme fırsatı bulmuştur. Rubens eserinde, kompozisyon özellikleri ile hareketli sahneleri Michelangelo dan esinlenmiştir. Renkler ise Tiziano'yu anımsatmaktadır.

Mars ve Rhea Silvia

Resim 4. Mars ve Rhea Silvia, Tuval Üzerine Yağlıboya, 208x272cm (Peter Paul Rubens 1616/1617).

Resmin ön ikonografik inceleme aşamasında Rubens, Roma mitolojisinde yer alan Mars ve Rhea Silvia konusunu ele almıştır. Resmin merkezinde, Mars ve Rhea Silvia yer almıştır. Mars Rhea Silvia doğru yaklaşmış, sol elini ona

uzatmıştır. Kırmızı pelerini havada uçmaktadır. Barok sanatın bir özelliği olan uçan nesnelere olaya ayrı bir gizem katmıştır. Mars, savaşçı kıyafetleri içinde sağ tarafında kılıcı ve miğferi ile resimlenmiştir. Tablonun solunda bulunan Rhea Silvia Mars'ın ona yaklaşan elinden sakınarak kendini geriye doğru çekmiştir. Beyaz elbisenin üzerinde bulunan altın sarısı şal Mars'ın üzerinde bulunan kırmızı pelerinle bir denge oluşturmuştur. Rhea Silvia' sarı bukleli saçları, beyaz teni ve hafif toplu bedeniyle Barok dönemi kadınlarının özelliğini göstermektedir. Mars ve Rhea Silvia'nın arasında bulunan Eros olaya tanıklık etmektedir. Mars'ın sağında bulunan çocuk melek özenle Mars'ın miğferini tutmuştur. Olayın geçtiği mekân, dönemin Barok mimari özelliklerini göstermiştir. Rhea Silvia'nın arkasında bulunan sütun ile tablonun solunda bulunan sfenks heykeller bunu kanıtlamıştır. Resmin sağından gelen hareket, sola doğru kayarak son bulmuştur. Eros'un arkasından gelen ışık atmosferi aydınlatırken, öndeki figürlere yansiyarak öne çıkmasını sağlamıştır.

Resmin ikonografik tanımlamasında Rubens, Roma mitolojisinde önemli bir yere sahip olan Mars'ı konu almıştır. Mars, Roma mitolojisinde savaş tanrısı olarak bilinmektedir. Uno ile Jüpiter'in oğludur. Mars'ı, Roma'nın kurucusu Romulus'un efsanevi babası olarak kabul etmişlerdir. Mars Roma'da erkek tanrılar arasında en güçlü ikinci komutan olarak bilinmektedir (Vikipedi Özgür Ansiklopedi,2013).Rhea Silvia, Roma mitolojisinde, Romayı kuran Romulus ve Remus adlı ikizlerin annesidir. Efsaneye göre Rhea Silvia, Aeneas'ın soyundan gelmiştir. Alba Longa'nın kralı olan Numitor'un kızıdır. Numitor'un kardeşi Amulius tahtı ele geçince tahtı kaybetmemek için Numitor'un oğlunu öldürmüştür. Amulius,Rhea Silvia'yı varisi olmaması için onu Vesta bakiresi yapmıştır.(Vikipedi Özgür Ansiklopedi,2021)

Resimde, Mars ve Rhea Silvia'nın Roma mitolojisindeki hikayeleri, şöyle anlatılmaktadır; "İlia olarak da anılan Rea Silvia, Roma şehrinin kurucuları Romulus ve Remus ikizlerinin anasıdır. Aeneas'ın soyundan olan Rea'yı amcası Amulius çocuk doğurmasını önlemek için Vesta rahibesi yapmıştı, ama tanrı Mars ona yaklaşmış ve ünlü ikizlere gebe bırakmıştır" (Erhat, Tarihsiz).

Rubens, hikâyenin geçtiği sahnede Mars, Rhea Silvia'yı kaçırmak için ona doğru uzandığı anı resimlemiştir. Bu sahnede hikâyede anlatılan Mars'ın zorla Rhea Silvia'ya sahip olmak istemesine, Rhea Silvia'nın korkarak karşı çıkması figürlerin yüz ifadelerinde açıkça görülmüştür. Ayrıca resimde hikâyenin geçtiği mekân Roma döneminin mimari özelliğini vermiştir. Resimde Eros'a yer verilmesi mitolojik bir öykünün resimlendiğinin bir kanıtı gibidir. Mars'ın kıyafeti onun savaş tanrısı olduğunu kanıtlamıştır.

Resmin ikonolojik yorumlama aşamasında Rubens, eserin konusunun geçtiği dönem ile XVII.yüzyıl Barok dönemin sentezini yapmıştır. Eserin geçtiği Roma döneminin mekân özellikleri ve inanışları resimde anlatılan hikâyeye sadık kalarak resimlenmiştir. Roma döneminde Mitolojik hikayelerdeki kahramanların gücü doğaya ve dönemin hükümdarlarına hükmedecek kadar güçlü olduğu inancının hâkim olduğu görülmüştür. Rubens, yaşadığı dönemin kültür ve sanat özelliklerini bu resimde yansıtmıştır. Sanatçının kendine özgü stili olan iri büyük figürleri ve insan teninin gerçekliğine duyduğu özen bu resimde de görülmüştür.

Barışın yararlılıkları

Resim 5. Barışın Yararlılıkları Alegorisi, Tuval Üzerine Yağlıboya (Peter Paul Rubens, 1630)

Resmin ön ikonografik inceleme aşamasında Rubens, Barışın Yararlılıkları Alegorisi isimli tablosunu mitolojik bir hikâye görünümünde bir kompozisyon kurgusundan oluşturmuştur. Eserde barış ve savaşı simgeleyen mitolojik kahramanlar bulunmaktadır. Resmin ortasında sarı saçları, açık ten rengi, dolgun vücudu ile barış tanrısı Pax bulunmaktadır. Pax'ın çevresinde bulunan figürler barışın verdiği huzur içinde tabloda yerlerini almışlardır. Pax sol memesini tutarak yanında bulunan bebeğe süt vermek istemektedir. Pax'ın hemen önünde yere diz çökmüş olan yarı insan görünümlü yaratık iştahla meyvelerden birine elini uzatmıştır. Pax'ın başının üzerinde bulunan melek, başına zeytin dalı koymak için uzanmıştır. Diğer elinde tuttuğu asasına yılan sarılmıştır. Resmin sol tarafında bulunan bir kadın sağ elinde tuttuğu defle ritim tutmaktadır. Kadının önünde duran diğer kadın sol tarafında tuttuğu bir hazine sandığı taşımaktadır. Kadın figürün belindeki yeşil örtü katlanarak diğer tarafa doğru çevrilmiştir. Pax'ın hemen arkasında bulunan erkek figür başında miğferiyle resmedilmiştir. Onun yanında bulunan erkek figür zırhlar içinde resmedilmiştir. Resmin sağ ön kısmında yer alan iki küçük kız, kanatlı melekler ve elinde meşale ile duran kadın figür tarafından çevrelenmiştir. Tablonun sol tarafında yerde duran leopar yerde yuvarlanmaktadır. Resim, soldan gelen ışıkla aydınlatılmıştır. Figürler birbiri ardına sıralanarak resmedilmişlerdir. Resmin tamamına yakın bölümü kahverengi ve tonlarıyla boyanmıştır. Resmin merkezinde arkada mavi gökyüzü görünmektedir. Resme derinlik veren kısım burasıdır.

Resmin ikonografik tanımlamasında Rubens, mitolojik kahramanlardan oluşmuş bir öyküyü belli bir tema içinde resimlemiştir. Resimde bilgeliğin ve uygarlık getirici sanatların tanrıçası Minerva, yenilgiyi kabul üzere olan savaş tanrısı Mars 'ı kovmaktadır (Gombrich,1984). Mars'ın hemen arkasında bulunan Alecto gazap tanrıçası olarak bilinmektedir. Yunan mitolojisinde acımasızlığı ve sonsuzluğu temsil etmektedir. Resimde kırmızı kadifeden elbisesi ile göğsünü tutan kadın, mitolojide Pax olarak adlandırılan Barış tanrısıdır. Pax'ın yanı başında göğsüne doğru uzanmış olan zenginlik tanrısı bebek Plutus'tur. Pax'ın üstünde uçan kanatlı melek elinde zeytin dallarından yapılmış barışın simgesi olarak tanımlanan zeytin dalını Pax 'ın başına yerleştirmek üzeredir. Meleğin diğer elinde bulunan ve üzerinde yılan dolanmış olan asa tanrıların haberci tanrısı Merkür'ün asası olarak bilinmektedir. Resimde asanın simgesel anlamı, barışın tanrılar tarafından onaylandığını bildirmek içindir. Resmin, ön tarafında bulunan yarı insan, yarı hayvan (keçi bacaklı) olarak bilinen yaratık mitolojide Satir

olarak bilinmektedir. Satir elinde "cornucopia" olarak adlandırılan boynuz biçimli kabı oradakilere sunmaktadır. Cornucopia'nın içindeki meyveler bereketi simgelemektedir. Pax'ın çevresinde yer alan figürler eğlence tanrısı olarak bilinen Bacchus'a eşlik etmektedirler. Resmin, önünde yerde yuvarlanan leopar Bacchus'un arabasını çekenlerden biri olarak tahmin edilmektedir. Resmin solunda bulunan, elinde def tutan kadın figür ile önde hazine dolu sandık taşıyan diğer kadın figür Bacchus kültürünün takipçileri olan Baccha'lar olarak tasvir edilmiştir. Resmin sağ tarafında elinde meşale tutan figür ise evlilik tanrısı Hymen olarak bilinmektedir (Sanata Başla,2013).

Resmin ikonolojik yorumlama aşamasında Rubens, Barışın Yararlılıkları Alegorisi adlı eserini aldığı diplomatik görevde yanında götürmek için tasarlamıştır. Bu dönemde, toplumsal ve dinsel gerilim, Avrupa'nın kıta bölgesinde Otuz Yıl Savaşları ile İngiltere'de iç savaşa dönüşmek üzere olan bir dönem yaşanmaktadır. "Bir yandan, Roma Kilisesinden de oldukça destek gören mutlak krallıklar ve onların sarayları, öte yandan ise, daha çok Protestan olan ve giderek gelişen ticaret kentleri yükselmektedir. Benelüks ülkeleri bile; bir yandan Katolik İspanya'nın egemenliğine karşı direnen Protestan Hollanda, öte yandan bir İspanyol sömürgesi olan Anvers'in yönettiği Katolik Felemenk ülkeleri olarak ikiye bölünmüştü" (Gombrich,1984:314).Rubens Katolik tarafın ressamı olduğu için çok destek görmüş ve birçok saraydan da sipariş almıştır. En önemli görevi de İngiltere ile İspanya arasında bir cephenin kurulması girişiminde arabulucu olarak görevlendirilmiştir. "O dönemlerde, sanatçılara zaman zaman bu tür görevler verilmesi çoğu Avrupa ülkesinin bugün de devam ettirmeye çalıştığı bir gelenek haline gelmiştir. Bu göreve getirilen sanatçı yalnızca Rubens değildi, ama onu diğer bürokrat sanatçılardan ayıran özellik, üstlenmiş olduğu bu önemli görevde onun ilk büyükelçilik görevine getirilen sanatçı olmasıdır' (Doğanay ,2007:56). Rubens bu tabloyu İspanya ile barış yapmasını sağlamak için I.Charles'e armağan olarak yanında götürmüştür. Bu resim barışın yararlarını, savaşın ise zararlarını anlatmaktadır (Gombrich,1984). Rubens bu resimde İspanya kralına Minervanın bilgeliğin ve aklın yoluyla barışın sağlanabileceği simgesiyle gönderme yapmıştır (Sanata Başla,2013). Rubens bu resimde olduğu gibi klasik güzelliğin ülküsel biçimleri onu ilgilendirmemiş daha çok görüp sevdiği insanlar gibi yaşayan varlıkları resimlerinde hissettirmeyi çalışmıştır (Gombrich,1984).

Paris'in seçimi

Resim 6. Paris'in Yargısı, Meşe Ağacı Üzerine Yağlıboya, 144,8x193.7cm. (Peter Paul Rubens, 1636).

Resmin ön ikonografik inceleme aşamasında Rubens, tabloda Yunan mitolojisinde tanrıçalar arasında ilk güzellik yarışması olan Paris'in Yargısı adlı efsaneyi konu olarak işlemiştir. Resmin solunda, üç kadın figürü ayakta yer almaktadır. İlk sırada olan kollarını başına doğru kaldırmış izleyiciye dönük olarak resimlenmiştir. Çıplak olarak resimlenen kadın figürünün sağ kolundan sarkan ince bir örtü bulunmaktadır. Onun hemen yanında örtüyü tutan çıplak bir çocuk figürü bulunmaktadır. Tablonun en solunda alt bölümde çıplak çocuk figürü ise yerde kadının örtüsünü toplamaktadır. Ortada bulunan kadın yan olarak resimlenmiştir. Karşısında bulunan iki erkek figüre bakmaktadır. İki elini öne doğru kavuşturmuş sonucu merakla beklemektedir. Koyu Lacivert kadife örtüsü yana kaymıştır. Sarı saçları saç örgüleri ile süslenmiştir. Resmin merkezinde tam ortada duran kadın sırtı izleyiciye dönük şekilde resimlenmiştir. Yarı çıplak olan kadın sağ omzunun üstünde duran kahverengi örtüsünü aşağıya doğru kaymıştır. Sağ elini nazikçe yukarıya doğru kaldıran kadın örtüyü tutmaktadır. Kadının sol eli de örtünün ucundan sıkıca tutarak vücudunu açıkta bırakmamaya çalışmaktadır. Sağ omzu yukarıya kaldırmış sağında bulunan iki erkek figüre bakmaktadır. Figürün hemen önünde boynunu ileriye doğru uzatmış kuyruğu yerde bir tavus kuşu bulunmaktadır. İki kadın figürünün arasında onlara eşlik eden bir çocuk figürü bulunmaktadır. Tablonun sağında ağacın altında oturmuş sağ ayağını öne doğru uzatmış sol ayağı yerde erkek figürü bulunmaktadır. Figürün başında şapkası vardır. Beyaz bir gömlek giymiştir. Öne doğru eğilmiş 3 kadına bakmaktadır. Sağ elinde bir elma tutmaktadır. Dalgalı saçları ve güzel bir yüze sahiptir. Sol kolunun altında sol eliyle tuttuğu bir sopa bulunmaktadır. İki bacağının arasında bulunan bir köpek sakin bir şekilde yatmaktadır. Oturan erkek figürün yanında ağacın akasında duran erkek figürü sol elini yere doğru uzatmış bir şeyi işaret ediyor gibidir. Figürün çıplak gövdesi boynunda bulunan kırmızı boyun bağının geriye doğru uçmasıyla açıkta kalmıştır. Sol elinde yılan dolanmış bir asa tutmaktadır. Erkek figürün hemen arkasında iki koyun bulunmaktadır. Resimdeki figürler doğada bir yerde durmaktadırlar. Çevrelerinde ağaçlar ve çeşitli hayvanlar bulunmaktadır. Tablonun sol üst köşesinde bulunan üç erkek figür olaya tanıklık etmektedir. Tablonun tam ortasında gökyüzünde bulunan figür sağ elinde meşalesi ile ileriye doğru uzanmıştır. Dağınık bir kompozisyona sahip olan resim kahve tonların hakimiyeti içinde boyanmıştır. Yumuşak geçişlerle oluşturulmuş gökyüzündeki mavi renklerdeki soğuk sıcak dengesini sağlamıştır.

Resmin ikonografik tanımlamasında Rubens, Yunan mitolojisinden bir efsaneyi resmetmiştir. Efsaneyi Bedrettin Cömert şöyle anlatmaktadır;

“Kral Peleus ile Thetis evlenirken düğüne hemen bütün tanrı ve tanrıçalar çağrılır. Yalnızca kavga tanrıçası Eris bu çağrının dışında tutulur. Eris de bunun öcünü almak için, üstünde “En Güzeline” diye yazılı altın bir elmayı, Hera, Aphrodite ve Athena'nın arasına atar. Kimin daha güzel olduğu konusunda bu üç tanrıça arasında öyle bir kavga çıkar ki ya Zeus ya da adalet tanrıçası Themis, yargıyı Paris'in vermesini buyurur. Üç tanrıça, Hermes'in kılavuzluğunda, Paris'i İda Dağı'nın sürülerini otlatırken bulurlar. Ona, gelişlerinin nedenini anlattıktan sonra Hera, kendisini “en güzel” seçtiği takdirde ona Asya Krallığı'nı vereceğini; Athena, kendisini “en güzel” seçerse, akıl ve başarı vereceğini; Aphrodite ise Spartalı Helene'nin aşkını vereceğini söyler. Paris'in yargısı, Aphrodite'yi, dolayısıyla Helena'nın aşkıyla yanmayı seçer” (Cömert ,2010).

Paris'in Yargısı, Batı Resim Tarihinde sıkça işlenmiş konulardan biridir. Resimde mitte bulunan bütün figürler yer almaktadır. Elinde elmayı tutan çoban kılığında olan figür Paris'tir. Paris'in hemen arkasında bulunan, başında kanatlı başlığını taşıyan ulak ise Hermestir. Üç tanrıçadan yanında tavus kuşu bulunan Hera, Athena miğferi ve kalkarıyla Aphrodite ise ona eşlik eden Eros 'la resmedilmiştir (Yüzgüller:317).

Resmin ikonolojik yorumlama aşamasında Rubens, Barok dönemde birçok sanatçıya konu olan Paris'in Yargısı adlı resimde, dişi güzelliği yargısını resimde bulunan üç tanrıça üzerinden izleyiciye sunmuştur. Rubens, mitoloji konulu diğer resimlerde olduğu gibi bu resimde de konuya sadık kalarak anlatılan öyküyü resmine taşımıştır. Rubens, İtalyan Rönesans'ından çok etkilenmiştir. "1600'de Floransa ve Roma'ya gerçekleştirdiği bir yolculukta Rubens kolunun altında taşıdığı çizim defterine İtalyan Rönesans ustalarından etkilenecek yaptığı sayısız çizimle ülkesine geri dönmüştü" (İnal, 2007:47). Rubens'in genelde resimlerinde bir yücelik duygusu bulunmaktadır. Uçuşsan biçimler ve örtüler onun resmine ayrı bir gizem katmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

XVII. yüzyıl Avrupa resim sanatında önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Avrupa'da aynı zamanda bu dönem de sosyal ve siyasal değişimlerin de yaşandığı görülmüştür. Sosyal alanda hümanizmanın güçlenmesi yeni bir toplum tabakasının oluşmasına neden olmuştur. Bilim alanında yaşanan gelişmeler insanın evrene olan bakış açısını değiştirmiştir. Bununla birlikte en büyük değişim Protestan Reformasyonun Roma'daki din adamlarına karşı tutumunun değişmesi olmuştur. 16.yüzyılın başlarında kuzey şehirlerinde oluşan yeni burjuvazi kendine yakın görüşlere sahip olan reformcu kiliselerin etkisine girmişlerdir. Batı Hristiyanlığı, Katolikler ve Protestanlar olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. 16.yüzyılın ortalarında Katolikler Flandra bölgesinde etkin olarak kalabilmişlerdir. Buna karşın dinsel ayırım bu bölgeye hâkim olan İspanyollara karşı savaşın başlamasına neden olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda Katolik kilisesi halka kendilerini daha iyi anlatabilmek için resim sanatının anlatım gücünü kullanmaya karar vermişlerdir. Bu şekilde halka daha kolay ulaşabilecekler ve eski otoritelerini tekrar kazanabileceklerine inanmışlardır. Böylece sanat sayesinde dini ideolojilerinin propagandasını yapabileceklerdir (Farthing:212). Protestan inancına göre kutsal sahnelerin resimlenmesine gerek yoktu. Bu yüzden kiliseler tasvir ve süsten arındırılmıştır.

XVII.yüzyıl Barok dönemi ressamı olan Rubens dönemin en ünlü Flaman sanatçısıdır (Farthing:214). Rubens Katolik kilisenin tarafında olduğu için o dönemde din adamları ve krallar tarafından birçok resim siparişi verilmiştir. Flaman sanatı İtalyan Rönesans'ından etkilenmiştir. Rubens, İtalya'ya yaptığı seyahatler boyunca İtalyan sanatının ünlü sanatçılarını inceleme fırsatını bulmuştur. Rubens, bu dönemde özellikle Michelangelo, Raphael ve Leonardo da Vinci'den etkilenmiştir. Rubens Flaman sanatı ile İtalyan Rönesans'ını birleştirerek kendi sanatında güçlü bir sentez oluşturmuştur. Sanatçı karmaşık ama aynı zamanda uyumlu kompozisyonları ile birçok dinsel, mitoloji konulu resimler yapmıştır. Rubens'in, ten dokusuna verdiği önem resimlerinde figürlerde açıkça görülmüştür. Rubens'in resimlerinde Barok sanatın izleri açıkça görülmüştür. Barok resimde biçimler belirsiz, ışık birden ortaya çıkarak koyu açık dengesini net bir şekilde yansıtan bir anlatım içinde oluşmuştur (Gombrich,1984: 310). Kompozisyon birbiri ardına dizilmiş figürlerin diziliminden meydana

gelmiştir. Bu uygulama resimde derinliğin oluşmasını sağlamıştır. Büyük boyutlu tuvallere yapılan resimler, dönemin kilise ve saraylarının duvarlarını süslemiştir. Bu dönemde sanatçılar Rönesans sanatçılarına kıyasla belli kuralların hâkimiyetinden kurtulmuş kendi sanatsal özelliklerini resimlerinde kullanmaya başlamışlardır. Yeni burjuvazinin beğenisine hitap eden "tür resmi" olarak adlandırılan biçim ve türlerde uzmanlaşmış bir sanatçı topluluğu da oluşmuştur.

Barok dönemi sanatçıları bu dönemde mitoloji konulu birçok resim yapmışlardır. Rubens mitolojik konulu resimlerinde anlatılan efsaneye sadık kalarak resimlerini oluşturmuştur. Mitoloji, her toplumun kültür yapısını yansıtan hikayelerin hepsine verilen isimdir. Mit, sözlü olarak anlatılan hikayeler olarak tanımlanmıştır. Mitlerde bulunan kahramanlar doğaüstü güçleri olan varlıklardır. İnsan doğa olaylarına karşı kendi yarattıkları tanrılarla onlara karşı gelmiştir. Mitte her tanrının bir görevi vardır. Bu tanrıların kimi kötü kimi iyidir. Rubens resimlerinde genellikle Yunan Mitolojisinden esinlenmiştir. Bu çalışmada, Rubens'in mitolojik konulu resimlerinden olan Rubens'in 'Amazonların Savaşı', 'Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması', 'Mars ve Rhea Silvia', 'Barışın Yararlılıkları' ve 'Paris'in Seçimi' adlı resimleri sanat tarihçi Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Alman asıllı sanat tarihçi Erwin Panofsky sanat eserinin sadece formdan ibaret olmadığını eserin aynı zaman da kendi içinde gizli içeriğinde bulunduğunu öne sürmüştür. Panofsky, sanat eserinin çözümlenmesinde biçimin yanında içeriğinin de yer alması gerektiğini söylemiştir. Buna göre bir sanat eserinin çözümlenmesinde üç yöntemin önemli olduğunu vurgulamıştır. İlk yöntem, "ön- ikonografik inceleme" yani yapının biçim olarak inceleme aşamasıdır. Bu bölümde Olgusal anlam ve ifadesel anlam olmak üzere iki çözümlenme sonucunda doğal anlama ulaşılmaktadır. Bu bölümde çözümlenme yaparken herhangi bir bilgiye ihtiyaç duyulmadan resimde görülen her şey olduğu gibi anlatılır. İkinci olarak oluşturulan "ikonografik tanımlama" yönteminin de sanat yapısında betimlenmiş olan biçimlerin kavramsal olarak irdelenerek imgelerin çözümlenerek öyküsü tespit edilir (Panofsky,1995). Bu bölüme aynı zamanda uzlaşım anlam da denilmektedir. Üçüncü inceleme aşaması, "ikonolojik yorumlama" olarak adlandırılmıştır. Eserin içeriğinin ortaya çıkarılması olarak bilinen bu bölüm de yapıldığı dönemin kültürel özelliğinin eser üzerinde etkisi olduğu açığa çıkarılmaya çalışılmıştır (Cömert,2010). Sanatçının psikolojisi ve kişiliği göz önünde bulundurularak analiz edilmektedir.

Sonuç olarak, Rubens'in mitoloji konulu resimlerinin incelenmesinde Erwin Panofsky'nin ikonolojik ve ikonografik çözümlenme yöntemi kullanılmış ve resimler 'ön- ikonografik inceleme, 'ikonografik tanımlama ve ikonolojik yorumlama açısından irdelenmiştir (Panofsky,1995). Yapılan incelemede Amazonların Savaşı', 'Leucippus'un Kızlarının Kaçırılması', 'Mars ve Rhea Silvia', ve 'Paris'in Seçimi' adlı mitolojik resimlerin mite uygun olarak kompozisyonlarının oluşturulduğu gözlenmiştir. 'ön- ikonografik inceleme de resimler biçim olarak incelenmiş ve inceleme sonucunda resim yüzeyinin deki figür ve nesnelerin Barok dönem resim sanatı özelliklerini taşıdığı görülmüştür. İkonografik tanımlama aşamasında eserlerde kullanılan imgelerin eserin gerçek hikayesini ortaya çıkarmada önemli ipuçları verdiği anlaşılmış ve bu imgeler aracılığıyla gerçek hikâyeye ulaşılmıştır. Ancak 'Barışın Yararlılıkları' adlı eserin sanatçının mitolojik imgelerden faydalanarak ulaşmak istediği anlamı ortaya koymak için kurguladığı ortaya çıkarılmıştır. Bu eser, Rubens'in, İspanya hükümeti

tarafından elçi olarak tayin edildiği ve İspanya ile İngiltere arasındaki uzlaşmayı sağlamak amacıyla İngiltere hükümetine hediye olarak yaptığı bir çalışmayı içermektedir. Eserdeki sahne Rubens'in oluşturduğu bir kurgudan ibarettir. Burada eser üzerindeki figürlerin taşıdığı imgeler sanatçının anlatmak istediğini iletmek için bir araç olarak kullanılmıştır. En son aşama olan, ikonolojik yorumlama da incelenen eserlerin dönem içindeki kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak çözümlenmesi yapılmıştır. Burada XVII.yüzyılda etken olan sosyal ve kültürel özelliklerin eserler üzerindeki etkisi ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, Barok sanatın eserlerin oluşumunda hem biçim hemde içerik olarak etkilediği saptanmıştır. Eserler üzerinde Rubens'in kişilik özelliğinin de yansımaları görülmüştür. Rubens'in resimlerindeki figürler, canlı hareketli ve sanki tuvalden gerçek hayata geçerek hayatın bir parçası olacaklarmış gibi göründükleri ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Bu araştırmada Rubensin beş resminin incelenmesi Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi ele alınarak gerçekleştirilmiştir. Resimler, biçim ve içerik açısından incelenerek okuyucuya iletmek istenen anlam doğrultusunda sonuçlar ortaya konulmuştur. Benzer bir çalışmada Rubens'in farklı resimlerin de çözümlenmesi yapılabilir. Erwin Panofsky'nin ikonoloji yöntemi ile yapılan incelemelerde, dönemin sosyal ve kültürel yapısı da ortaya çıkarılabilir. Böylece sanat eserlerinin aynı zamanda tarihi bir belge niteliğinde sunduğu bilgiler günümüzde de o dönemin kanıtı olarak kullanılabilir.

Etik Metni

Bu makale, dergi yayın ilkelerine, yazım kurallarına, araştırma ve yayın etiği kurallarına ve dergi etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Makale ile ilgili her türlü ihlalden yazar sorumludur.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmada yazar katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

Akkaya, T., Beksaç, E. (1990). *Avrupa Resim Sanatı*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Bazıyar, C.K., (2017). Mitoloji ve Çağdaş Sanat, *Sanat ve Tasarım Dergisi*,8,113-130, erişim linki:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/567328> ,erişim tarihi:29.05.2021

Berger, J. (1993). *Görme Biçimleri*, (Çev.Y. Salman), Metis yayınları.

Cömert,B.(2010). Mitoloji ve İkonografi, erişim linki:

https://www.academia.edu/21889229/Bedrettin_C%C3%B6mert_Mitoloji_ve_%C4%B0konografi,erişim tarihi:26.05.2021.

Doğanay, E. (2007). Kültüre Bakanlar ve Rubens'in Kültür Elçiliği, *Artist Modern*. 56.

Erciş, M.A. D. (2015). Rönesanstan 20. Yüzyıla Kadar Resim Sanatında Anıtsal Görünümler. Yüksek lisans tezi.

Ankara Üniversitesi.erişim linki:<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=OpHqgap3PZS-T4ABUV1dXg&no=aUVSnpB-gtOeFsY9jEldTQ> erişim tarihi:23.05.2021

- Erhat, A. Archaeologists, Rhea Silvia, erişim linki: <https://www.archaeologists.com/w/rhea-silvia/tr>, erişim tarihi:30.05.21.
- Farthing, S. (2017). *Sanatın Tüm Öyküsü*. (Çev.G. Aldoğan, F. Candil Çulcu), Hayalperest Yayınevi.
- Flaman Sanat ve Mimarlığı, (2021). erişim linki: <http://www.nedirnerededir.com/nedir/Flamansanatvemimarligi#.YJ7TRKgzZPZ>, erişim tarihi:24.05.2021.
- Gombrich, E.H. (1984). *Sanatın Öyküsü*. (B. Cömert, Çev.), Remzi Kitabevi.
- Güzel, B. (2017). Antik Yunan Mitolojisinde Theseus. Yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi. Erişim linki:<http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/3140/1/10141950.pdf>, erişim tarihi:23.05.2021.
- Hancerlioğlu, O. (1989). *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi.
- Hollingsworth, M. (2009). *Dünya Sanat Tarihi*, (Doç.Dr.R. Küçükdoğan, B.Ergüder,Çev.), İnkılap Kitabevi.
- İnal,G.(2007).Barok Bir Rönesans Dahisi Rubens,*Artist Modern*.47.
- İpşiroğlu, N. İpşiroğlu,M. (2017). *Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi*, Hayalperest Yayınevi.
- Öndil,N. (2018). *Barok resim ve Heykel Sanatı*, Hayalperest Yayınevi.
- Panofsky, E. (1995). *İkonografi ve İkonoloji*, (E. Akyürek,) Afa Yayınları.
- Petrov, G. (1979). *Büyük Sanatçılar ve Üstün Yapıtlar*. (H. A. Aytuna,Çev.). İnkılap ve Aka Yayınevi.
- Sanata Başla Start Art. (2013), erişim linki: <https://www.sanatabasla.com/2013/04/minerva-paxi-marstan-koruyor-minerva-protects-pax-from-mars-rubens/>, erişim tarihi:30.05.2021.
- Sözen,M., Tanyeli,U. (1986). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi.
- Tansuğ, S. (1992). *Resim Sanatının Tarihi*, Remzi Kitabevi.
- Terme Kaymakamlığı. (2004). *Amazonlar Diyarı Terme Kitabı*, erişim linki: <http://terme.gov.tr/tarihi>, erişim tarihi:28.05.2021.
- Tükel, U. Yüzgüller,S. (2018) .*Sözden İmgeye Batı Sanatında İkonografi*, Hayalperest Yayınevi.
- Vikipedi (2021). erişim linki: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Amazonlar>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- Vikipedi (2021). erişim linki: [https://tr.wikipedia.org/wiki/Mars_\(mitoloji\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Mars_(mitoloji)), erişim tarihi:30.05.21.
- Yüzgüller, S. (Tarihsiz).*Sanat Tarihi ve Mitoloji*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, erişim tarihi: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kulturelmiras_ao/stmitolojisi.pdf, erişim tarihi:31.05.2021.
- Wölfflin, H. (1990). *Sanat Tarihinin Temel Kavramları*. (H. Örs,Çev.). Remzi Kitabevi.

Ek 1.

Görsel Kaynaklar

Resim1:

https://www.google.com/search?q=Gonzaga+Ailesi+%C3%9C%C3%A7%C3%BC%C4%9Fe+%C4%B0badet&rlz=1C1CHZN_trTR910TR910&sxsrf=AOaemv1U0WdJSRIKX1N6n9saQdxwLDHGg:1633033841105&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjo0oSQxafzAhVUhf0HHxo0B-cQ_AUoAnoECAEQBA&biw=743&bih=795&dpr=1.25#imgrc=9IXgYOpkVmep5M Erişim Tarihi: 16.05.2021)

Resim2:

https://www.google.com/search?q=rubens+cizvit+kilisesi&rlz=1C1CHZN_trTR910TR910&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi064zh28zwAhVwhv0HHd3vDwQQ_AUoAXoECAEQAw&biw=640&bih=795#imgrc=9IXgYOpkVmep5M , Erişim Tarihi: 15.05.2021.

Resim3:

https://www.google.com/search?q=Leucippus%E2%80%99un+K%C4%B1zlar%C4%B1n%C4%B1n+Ka%C3%A7%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1%E2%80%99&rlz=1C1CHZN_trTR910TR910&sxsrf=AOaemvK61_Uli32Qs5zMeP71yloPxNEPrA:1633032490572&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiiYaMwKfzAhV6hf0HHd2XC7cQ_AUoAXoECAEQAw&biw=743&bih=795&dpr=1.25#imgrc=oC5u_oSEEP9bqM, Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Resim4:

http://www.liechtensteincollections.at/en/pages/artbase_main.asp?module=browse&action=m_work&lang=en&sid=87294&oid=W-1472004121953420225, Erişim Tarihi: 30.05.2021.

Resim5:

https://www.google.com/search?q=Bar%C4%B1%C5%9F%C4%B1n+Yarar%C4%B1%C4%B1klar%C4%B1+Alegorisi&rlz=1C1CHZN_trTR910TR910&sxsrf=AOaemv1b4XCR9jn-uVhCEupjc3UoRwQ5ag:1633034255555&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiM7tTVxqfzAhXugPOHHUUNCG8Q_AUoAXoECAEQAw&biw=743&bih=795&dpr=1.25#imgrc=tLf21UsTJCAsum Erişim Tarihi: 6.06.2021

Resim 6:

<https://10layn.com/olympusun-ilk-guzellik-yarismasi-ya-da-parisin-yargisi/>, Erişim Tarihi: 31.05.2021.